

Vitoria-Gasteizerako nekazaritzako elikagai-estrategia jasangarri baten bidean

Parte hartzeko prozesua

Aldez aurreko diagnostikoa alderatzeko eta balioztatzeko
tailerra

LABURPEN-DOKUMENTUA

Udal webgunearen bidez online
debatitu eta parte hartzeko tailer
presentziala

Debate-tailer presentziala non eta noiz egin den:

**Europa Jaruregia
Vitoria-Gasteiz**

2016ko otsailaren 23a, asteartea, eta 24a, asteazkena

Online parte hartzeko epea:

*2016ko otsailaren 18tik martxoaren 10era bitarte
(www.vitoria-gasteiz.org/elikatuvg)*

Centro
de Estudios Ambientales

CEA

Ingurugiro
Gaietarako Ikastegia

Tailerra antolatzeko talde tekniko arduraduna

Diseinua eta koordinazio teknikoa:

*Carlos Verdaguer
Isabela Velázquez*

Tailerraren dinamizazioa eta bideratzea:

*Iciar Montejo
Zorione Aierbe*

Web diseinua eta kudeaketa:

*Claudia Pennese
Judith Ubarrechena*

Prozesuaren toki-koordinazioa:

Centro
de Estudios Ambientales

CEA

Ingurugiro
Gaietarako Ikastegia

*María de Santiago
Roberto González Argote*

Tailerrera bertaratu direnak

Abaitua Puelles Ander
Alonso Andrés
Andrés Orive Luis
Arbe Uxue
Basabizi Taldea (Alvaro/Eber/Markos)
Basterra Janire
Besares Bartolomé Zuriñe
Buendía Aitor
Bustillo Arias José Antonio
Calvo Liciaga Pedro
Cantero Susana
Cantón Pérez Amelia
Chaves Javier
de Ariño Amaia
de Miguel Roberto
de Vega Carmen
de Santiago María
Digón Ana
Escuderos Juan Carlo
Fernández Maite
Fernández de Pinedo Kike
Gainza Eusebio
Garay Lucio María
Goikoetxea Seminario Javier
González David
González Jesús Antonio
González Argote Roberto
Guadarrama Fuentes Omar Vicente
Hernando Silvia
Ibarrondo Mónica
Izar de la Fuente César
Jalón Idoia
Jausoro Sáenz de Cámara Jon
Knörr Javier
Lauzurica Fernández de Labastida Patxi
Lopez Luis
López de Arechavaleta Fernando
López de Arroiabe Eva
López de Lafuente Dorleta
López de Robles Javier
López Castro Luis
Madina Fernández de Arróyabe Gema
Marrero Xabier
Mauleón Joserra
Mesanza Marian
Miguel Aitor
Miguel Mertxe
Molina Miriam
Montoya Jon
Ochoa de Aspuru Eduardo

Ocio Gurutze
Ortiz Barredo Amaia
Ortún Pérez Edurne
Pérez Bengoa Ana Isabel
Rey Abásolo Koldo
Ruiz Roberto
Ruiz de Infante Jon
Sáenz de Buruaga Janire
San Martín Los Arcos Unai
Sánchez García Alejandro
San José Iñaki
Santiago Marcelino
Santidrián Heras Yolanda
Souza Fuentes Luis Miguel
Santxo Uxue
Uranga Patricia
Uriarte Marian
Vicente Yolanda

AURKIBIDEA

Aldez aurreko diagnostikoa alderatzea eta balioztatzea.....	9
1. Aurkezpena.....	9
2. Debate-tailerra.....	9
2.1. Tailerraren helburuak.....	9
2.2. Parte-hartzaileen kopurua eta profila.....	10
2.3. Tailerraren metodologia eta garapena.....	10
2.4. Debate-tailerraren lan-saioen emaitzak: funtsezko ideiak.....	11
2.4.1. Ekoizteko modua.....	12
2.4.2. Ekoizpen-arloa.....	16
2.4.3. Eraldaketa eta banaketa.....	24
2.4.4. Kontsumoa eta baztertzea.....	29
3. Online parte-hartzearen emaitzak.....	35
3.1. Online inkestaren ezaugarriak.....	35
3.2. Inkestaren emaitzak.....	35

Aldez aurreko diagnostikoa alderatzea eta balioztatzea

1. Aurkezpena

Hasiera batean herritarrek bultzatu zuten Vitoria-Gasteizko Nekazaritzako Elikagai Estrategia zehazteko prozesua, eta, ahalegin trinko baten ondorioz, 2014an **‘Vitoria-Gasteiz nekazaritzako elikagai-sistema baten alde’** manifestua sortu zen. Erakunde-fasea 2014ko martxoan abiatu zen, eta Udalaren Osoko Bilkurak aho batez erabaki zuen udalerrarentzat Nekazaritzako Elikagaien Udal Plana egitea, manifestu horri erantzuna emateko asmoarekin. Ingurugiro Gaietarako Ikastegiak koordinatuta, erakunde-zeregin hori 2015. urtean hasi zen, aldez aurreko diagnostiko teknikoarekin: **‘Vitoria-Gasteizerako nekazaritzako elikagai-estrategia jasangarri baten bidean. Parte hartzeko diagnostikorako oinarritzko materialak’**.

2016ko otsailaren 23an eta 24an Vitoria-Gasteizko Nekazaritzako Elikagai Estrategian parte hartzeko prozesua jarri zen abian, aldez aurreko diagnostikoa alderatu eta balioztatzeko 1. tailerrarekin. Tailer hori bi saiotan egin zen, ondoz ondoko egunetan, aldez aurreko diagnostikoa balioztatzeko eta hobetzeko helburuarekin.

Gorka Urtaran alkateak hasiera eman zion debate-tailerrari, eta aurkezpen-ekitaldian azpimarratu zuen prozesua garrantzi handikoa dela udalerrarentzat, eta bide batez eskerrak eman zizkien lan-saioetan parte hartzeko izena eman duten pertsona ugari.

2. Debate-tailerra

2.1. Tailerraren helburuak

Debate-tailerrarekin, lehenik eta behin, herritarrek diagnostiko-dokumentuari buruz zer iritzi zuten jakin nahi genuen. Vitoria-Gasteizko Ingurugiro Gaietarako Zentroaren aginduz sortu genuen diagnostikoa, udalerriko baldintzak aldez aurretik aztertzeko, eta, ildo horretan, etorkizunean nekazaritzako elikagai jasangarria bideragarri egiteko, bertako errealitatera egokituta.

Dokumentuak aztertutako esparrua alderatzeko eta balioztatzeko zeregin horren helburu osagarri gisa, funtsezko ideia edo faktore batzuk identifikatzeari ekin genion, hain zuzen ere parte hartzeko prozesuko fase guztiak banan-banan gidatzeko lagungarri izan litezkeen ideia edo faktoreak.

2.2. Parte-hartzaileen kopurua eta profila

Tailerrean guztira 68 pertsonak hartu zuten parte, horietatik 55ek lehen saioan eta 39k bigarrenean; 28 pertsona bi egunetan bertaratu ziren. Bi saioetan taldeka jardun genuen. 4 taldek jardun zuten aldi berean, talde bakoitzean gutxienez zazpi pertsona eta gehienez hamabost bilduta.

Parte-hartzaileen profilari dagokionez nabarmentzekoa da heterogeneotasuna izan dela nagusi nekazaritzako elikagai-katearen fase bakoitzean. Nolanahi ere esan beharra dago parte-hartzaile batzuek profil berdinak zeuzkatela, ekoizlearena eta banatzailearena batik bat. Heterogeneotasun hori gorabehera azpimarratzekoa da lehen sektoreko parte-hartzaile kopurua ez zela nahikoa izan, katearen fase horrek nekazaritzako elikagai-sisteman berebiziko garrantzia duela kontuan hartuta.

2.3. Tailerraren metodologia eta garapena

Lehen tailer honetarako diseinatutako metodologiari jarraikiz, lau gai tematiko sakonetik landu beharra zegoen, diagnostiko-dokumentuaren egiturarekin eta nekazaritzako elikagai-katearen faseekin bat etorritz:

- Ekoizteko modua
- Ekoizpen-arloa
- Eraldaketa eta banaketa
- Kontsumoa eta baztertzea

Lau gai horiei buruzko debatean ahalik eta ikuspegi gehien ziurtatzeko helburuarekin, helburu metodologiko espezifiko bat ezarri genuen, parte-hartzaile guztiek edo bakoitzak gai guztien lantaldeetan parte hartzeko aukera izan zezaten.

Horretarako debatea txandaka antolatu genuen, aldi bereko lau gune finko eskainiz egunean, eta talde mistoetako parte-hartzaile guztiak gune horietatik guztietatik igaro ziren, talde bakoitzak gutxienez bederatzi pertsona eta gehienez hamabi izanik.

Erakunde-ongietorriaren ostean, lehen bilerari hasiera emateko Ingurugiro Gaietako Zentroko ordezkariak prozesuko helburu orokorrak eta egutegi orokorra aurkeztu zituzten, eta, jarraian, talde teknikoak aldez aurreko diagnostikoaren lerro eta ondorio nagusien berri eman zuen.

Ondoren, parte-hartzaileak lantaldetan banatu ziren, elikagai-kateko fase guztiei dagokienez diagnostikoa bildutako alderdiak sakonetik aztertzeko.

Bildutako askotariko gaiei buruz (laborantza-eremua zabaltzeko ahalmena, dieta aldatzeko aukera eta abar) jasotako datuak sakonetik aztertu genituen, prozesua aurrera egiteko esparru egoki bat osatu ote zezaketen ikusteko. Eta ikuspegi eta datu berriak ekartzen ere ahalegindu ginen, helburu hori gogoan betiere.

Asteazkenean ere parte-hartzaile ugari bertaratu ziren, eta debate-saioekin aurrera jarraitu genuen. Proposatutako eremu tematikoei dagokienez lehen egunean izandako esperientziatik abiatuta, bigarren egunerako erabaki genuen ekoizteko moduari eta ekoizpen-eremuari buruzko debatea saio bakar batean egitea. Halaber, funtsezko ideia batzuk errepikatzen ari zirela ikusirik, aldi bereko hiru lan-saioen denbora pixka bat laburtzea erabaki genuen.

Taldekako lana amaiturik, tailerrean egindako lan kolektiboaren aldez aurreko ondorioak aurkeztu zituzten bideratzaileek osoko bilkura batean. Azkenik, galdera-txanda ireki zen, eta, hurrengo lan-saioaren helburuak aurreratu ondoren, amaiera eman zitzaion parte hartzeko prozesuaren lehen tailerrari. Aurreikuspenen arabera hurrengo lan-saioa martxoaren 15ean izango da.

2.4. Debate-tailerraren lan-saioen emaitzak: funtsezko ideiak

Lehen dokumentu hau idazterakoan ahalegindu gara lehen debate-tailer honetan egindako lana ahalik eta modu fidagarrienean jasotzen, parte hartzeko prozesuko hurrengo saioetarako gidari izan behar duen oinarrizko informazioa zehazteko.

Lan-saio bakoitzaren ondorioak azalduko dizkizuegu jarraian, funtsezko ideien bitartez errazago identifikatu eta irakurtzeko, debate-saioen gai espezifikoarekin zuzeneko edo zeharkako harremana handiagoa edo txikiagoa izan, hartara aztertutako gai guztien artean eta, oro har, nekazaritzako elikagai-katearen fase eta dimentsio guztien artean, sakoneko lotura dagoela nabarmentzeko.

2.4.1. Ekoizteko modua

Bideratzailea: *Iciar Montejo*

DOKUMENTUAREN BALIOESPENA

- Atal honetarako diagnostikoan jasotako informazioak balioespen positiboa jaso du. Nolanahi ere, soberakinei buruzko datu eta ondorioak ñabartu behar dira, ezinbestean, bereziki ekoizpenari buruzkoak.
 - Gainera, azpimarratzekoa da lurraldeko nekazaritza- eta abeltzaintza-sektorearen egungo errealitatea sakonagotik aztertu beharko litzatekeela.
 - Bertako kontsumoaren eta bertako ekoizpenaren artean alde handia dago gaur egun, eta funtsezko ideia hori onartu beharra dagoela iruditzen zaigu.
-

DOKUMENTUARI EKARPENAK: FUNTSEZKO IDEIAK

Jardun-eremuak

- Aurrediagnostikoan identifikatutako hiru eremuak egokitzen eta beharrezkotzat jotzen dira: a) laborantza eta abeltzaintza motak **aldatzea, bertako elikagaien kontsumora** gehiago bideratzeko; b) Nekazaritza eta abeltzaintza ekologikorako azalera handitzea: nekazaritza ekologikoaren ildotik jo beherako genuke, sozialagoa den heinean; c) baliabideen kontsumoa murriztea eta arlo horretan eraginkortasunez jokatzeko.
- Azpimarratzekoa da eremu horiek ez direla **elkarren baztertzailak**. Estrategiak integrala beharko luke, **bertako eskarian eta kontsumoan oinarritutako konponbide bat** bilatu beharko luke, eta bertan zirkuitu paralelo bat sortzen asmatu beharko luke, makropolitiketatik eta haien eraginetik aparte. Zirkuitu horrek, ekoizpen moduetan aldaketak sartzeaz gain, honako hauetarako **alternatiba eta konponbideak** ere bilatu nahi ditu:
 - **Produktuaren eraldaketa:** Iparraldean jarraitutako estrategia eredugarria da horretarako.
 - **Merkatuaren beharrezko egituratzea:** askotariko merkaturatzea eta banaketa.
 - Kontsumoaren zeregina: **kultura** eta sentsibilizazio **berri** batekin.
 - **Bidezko prezioa**, nola ekoizlearentzat hala kontsumitzailearentzat.

Nekazaritza- eta abeltzaintza-sektoreko politika makroekonomikoak

- Gaur egun nekazaritzaren alorrean udalaren ekoizpen-eredua sektoreko politika makroekonomikoen eraginpean dago: Nekazaritza Politika Erkidearen (NPE) kupo-sistema eta konpentsazio-ordainketen (baina ez laguntzen) politika, landutako azaleraren arabera saritzeko irizpidea eta abar. Zentzu horretan, azpimarratzekoa da 2015-2020 NPEak “joko pixka bat gehiago emango duela” landutako produktuak baldintzatuta ez delako egongo.

Nekazaritzako elikagaien enpresa handien errentagarritasun ekonomikoa

- Nekazaritzako elikagaien enpresa handien portaerak eta errentagarritasun ekonomikoak ere eragin handia du sektorean. Nekazaritzako industriak lurraldeko zereal, patata eta erremolatxan zati handi bat bereganatzen du; berorrek ezartzen du prezioa, nekazariari erabakitze aukera handirik eman gabe. Gainera, ekoizten den guztia ez da giza kontsumorako elikagaia izaten.

Ekoizpen-soberakinen errealitatea

- Produktu jakin batzuetan, azukre-erremolatxan adibidez, ez dago batere soberakinik. Azucarera Ebro enpresak egiten du ekoizpenaren makroplangintza, ekoizpen-kupo jakin batzuk ezarriz.

Sektorearen errealitate profesionala

- Sektoreko profesionalen errealitatea ezin daiteke ahaztu. Sektore **finkatua baina zahartua da aldi berean, belaunaldi-erreibuko arazoak dituena**, eta lan-baldintzak pixkana-pixkana hobetu dituena (teknifikazioa, nekazaritzako elikagaien enpresei produktua segurtasunez saltzeko aukera, lana urteko hilabete gutxi batzuetan kontzentratzea etab.).

Lurraren jabetza

- Araban, oro har, **jabetza** honela banatzen da: % 25 nekazariena da, % 25 komunala edo jabetza publikokoa da, eta % 50 lurzorua errentan jartzen duten hirugarrenena.

Nekazaritza- eta abeltzaintza-sektorearen oinarrizko arazoak

- Faktore guztien baturaren ondorioz espezializazioa eta monolaborantza etorri da. Gainera, paisaia-aniztasunik ez dago gaur egun, udalerriko nekazaritza-jarduera pixkana-pixkana galtzen ari da eta lurzoruen kalitatearen gaineko presioa, aldiz, areagotzen.

Bertako kontsumoaren eta ekoizpenaren arteko aldea

- Oro har, baratzezaintza- eta abeltzaintza-kasu bakan batzuk aparte utzita, bertako produkzioa eta kontsumoa **loturarik gabeko munduak** dira: nekazaritza-ekoizpena nekazaritza-industriaren zerbitzuan dago, eta ekoizpena kanpora esportatzen da gehienbat. Eta kontsumitzen ditugun produktu gehienak ere kanpotik ekartzen ditugu. Esaterako patataren kasua dugu: hemen patata ekoizten den arren, ez da jatekoa neurri handi batean, eta beraz, kontsumitzekoa kanpotik ekarri behar da. Ekoizpen ekologikoko zereala ere hor dago: gaur egun kanpotik ekarri behar dugu, ezinbestean, bertan ez dugulako.
- Bestetik kontsumitzaileak ez daki ezer ekoizlearen inguruan, ez dute elkar ezagutzen, hurbiltasuneko edo konfiantzazko harremanik ez dago elkarren artean.
- **Gizartean elikadura- eta kontsumo-kulturarik ez dago.** Esaterako, produktuaren urtarokotasunaz ezer gutxi dakigu, baita produktuaren berezko ezaugarriez eta beste zenbait alorrez ere.

Trantsizio-estrategia baten beharra

- Ohiko ekoizpenetik ekoizpen alternatibora behar bezala eraldatzea ahalbidetuko duen estrategia. Prozesu progresiboa da, sistema batetik besterako trantsizioa ahalbidetzen duena, erakusteko eta ikasteko guneek babestua eta bermatua.

Trantsiziorako gako estrategikoak

- Konplexutasun eta aniztasun handiagoak.
- **Laboreen dibertsifikazioa:** baratze-produktuak, lekaleak, frutak...
- **Nekazaritzako elikagaiak ekoizteko sistema, lurrerako eta pertsonentzat egokiak diren jardunbideetan oinarrituta.** Ekoizlearen zein kontsumitzailearen osasunari begira. Laneku asko behar duen sistema, non teknologiak ere zeresan handia izan dezakeen: traktore elektrikoak, txikiagoak...

- Ustiategi txikietan: gaur egun nekazaritza-ustiategi estentsibo batek 100 hektarea behar ditu, gutxi gorabehera, familia batentzako behar adina diru-sarrerara emateko. Ustiategi alternatibo batek, ordea, lau hektarea baino ez ditu behar.
- Baliabideak eraginkortasunez erabiliz eta ura eta lurzorua kutsatu gabe: fitosanitarioak neurri txikiagoan erabiliz.
- Ustiategi mistoetan, **nekazaritza eta abeltzaintza uztartuz**, ustiategiek autonomian eta autosufizientzian irabaz dezaten. Abeltzaintzak ekarpen organikoa egiten dio lurriari. Abeltzaintzak kalitatearen alde egin behar du.
- Eta sektorean sartu nahi duten pertsonak zeregin garrantzitsua bete behar dute: nekazaritza-eskolek garrantzizko zeregina dute ildo horretan. Eskaintzen duten prestakuntza arautua ez da nahikoa; praktikoagoa behar du, eta alternatibak bilatu behar ditu, profesionalentzako bekak adibidez; hasiberrientzat funtsezkoa da beste nekazari batek laguntzea, baita lurretan sartzeko aukera izatea ere. Gainera, inbertsio jakin batzuk egin beharko lirarteke, mekanizazioan, azpiegituretan eta beste zenbait alorretan.
- Erakusteko guneak abian jarriz, sistema batetik bestera pasatzeko bidea errazteko, nekazariak gidatuta antolatutako saiakuntza- eta esperimendazio-bankuen bitartez, esperimendazioa ez ezik produkzioa eta laboreak poliki-poliki ezagutzeko aukera ere emango dutenak, eta gainera informazioa, jakintza, teknologia eta azterlanak partekatzea eta emaitzak ebaluatzea ahalbidetuko dutenak. Aurrera egin dezakegu, halaber, sortutako elikagai bakoitzaren ondasun komunaren balantzea egiteko bidean, produktuaren ziurtagiria eginez.
- Sektorea antolatzeke formulak bilatuz: antolamendu-kultura berri bat, lana errazteaz gain eskulana areagotzearen inpaktuak murriztuko dituenak.

Udalak lagundu behar du

- **Araudi erraztaile bat** ezarriz. Esaterako, egungo hirigintza-araudiak nabarmen murrizten ditu udalerrian abeltzaintza-jarduerak ezartzeko aukerak.
- **Ongi egiten duena sarituz.**
- **Zenbait ekoizpen-proiektu gidatuz, Basaldea adibidez.**
- **Ura duten udal-jabetzako lur jakin batzuetan sartzeari erraztuz.** Lur-banku bideragarriak sortuz.
- Eredugarri izanez. Esaterako, hiriko parke eta lorategiei buruzko beste ikuspegi bat eskainiz: beste espezie batzuekin (aromatikoak, fruta-arbolak etab.), osasun-

eta ingurumen-neurriak dakartzan tratamendu batekin, etab. Eredu horretan aipatzekoa da Noain Elortzibarreko (Nafarroa) esperientzia, jardunbide egokia zalantzarik gabe.

- Haztegi bat sortuz.
- Kalitatezko konposta sortuz hiri-hondakinetatik eta inausketa-hondarretatik abiatuta, lurerrako materia organiko egokia izango dena.
- **Autokontsumorako baratzeen alde** eginez, ekoizlearentzako lehia desleialaren arazoa baztertuta.
- Beste kontsumo-kultura bat sortzeko aukera emanez.

2.4.2. Ekoizpen-arloa

Bideratzailea: *Isabela Velázquez*

DOKUMENTUAREN BALIOESPENA

- Laborantza-eremua kuantitatiboki zabaltzea bigarren mailako zerbait iruditzen zaigu, ekoizpenaren alderdi kualitatiboen aldean.
 - Zentzu horretan, azterketaren xedeetarako ez dirudi ekoizpen modua eta ekoizpen-eremua bereiztea oso eraginkorra denik.
 - Autohornikuntzaren ikuspegitik ordea, eremu funtzionala udalerriko mugatik haratago zabaltzea behar da, ezinbestean.
-

DOKUMENTUARI EKARPENAK: FUNTSEZKO IDEIAK

Azalera zabaltzea baino gehiago aldatzea kualitatiboa behar da

- Azalera zabaltzea ez da arazo nagusia strategiari begira: ikuspegiak **kualitatiboagoa behar du kuantitatiboa** baino. Estrategia garatzeko lurren ahalmen kualitatiboa zehaztean dago gakoa. Une honetan aurrez aurre dauzkagun erronkak dira, batetik, kalitatea eta errentagarritasuna handitzea eta enplegu gehiago sortzea une honetan erabilgarri dauzkagun azalaretan, eta, bestetik, lantzen den azalera beste laborantza-eredu batera aldatzea.

- Autosufizientziaren bidean aurrera egiteko, Arabako eskala ezinbestekoa da, Lautada gutxienez. Eta 100 km-ko eskala ere kontuan hartzekoa da.
- Eta betiere alternatiba berriak bilatu behar dira, lurzoru-premia txikiagoak dauzkaten bestelako laboreekin proba eginez.

Erabileren arteko lehia eta hiri-plangintza

- Nolanahi ere, ez dugu uste ikuspegi kuantitatiboa gaintitu beharreko oztopo nagusia edo bakarra denik, **nekazaritza-lurzoruen eta hiri-erabileren arteko lehia** baizik, haietatik eratorritako itxaropen ekonomikoak ahaztu gabe.
- Ohiko nekazaritzaren lehia ere kontuan hartzekoa da; lautadako lurzoru bikainetan adibidez, lan-kargaren eta irabazien edo errentagarritasun ekonomikoaren arteko harremana ezin hobea da.
- Hirigintza-planek guztiz baztertu dute nekazaritza- eta abeltzaintza-errealitatea, jarduerari mugak eta murrizketa handiak baino ez dizkiote jarri, zentzugabeak batzuetan.
- Nekazaritzako lurzorua, orain artean bigarren mailako balioespen-maila batean zegoena, erreserba-balio berria hartzen ari da hiriko lurzoruaren aldean, eta, azken urteetan, lurzoru naturalaren aldean, azken hori gero eta garrantzi handiagoa hartzen ari delarik azken hamarkadetan.
- Babesgabezia nabari da Hiri Antolamenduko Plan Orokorretik proposatutako hiri-zabalpenen aurrean. Eraikuntza masiboa bultzatzeko akordio sozialaren haritik etorri zen hori, baina ondoren argi geratu da higiezin burbuilak eragindako gezurrezko joera izan zela.
- Une honetan idazten ari den Hiri Antolamenduko Plan Orokorraren arabera, lurzoru urbanizagarri finkatugabeak desklasifikatzen ari dira, eta horrek itxaropenerako atea irekitzen ditu lurrak pilatzeko ahaleginen aurrean. Hiri Antolamenduko Plan Orokorrak zapuztu ditu nolabait espekulazio-irabazien itxaropenak.
- Vitoria-Gasteiz hiri trinkoa da, jende gehiena hiriaren eragin-eremuan kontzentratzen delako, beste hainbat hiritan ez bezala. Donostiak adibidez, eskualde-buruaren gisa dihardu, biztanle kopuru handi samarra duten beste zenbait hiriren buru gisa alegia, eta hiri horiek guztiek **Donostialdea osatzen dute. Gauzak horrela, Vitoria-Gasteizek zailtasunak ditu**

produktuak banatu eta merkaturatzeko estrategiak ezartzeko, tailerlean parte hartzera bertaratu diren ekoizleen esanetara.

Berdatzea eta hiri-laboreak

- Hiri batzuek, New Yorkek adibidez, erabaki bat hartu zuten bere garaian, eta etengabeko ahaleginean jarraitzen dute. Hiri horiek nola berdatu diren aztertu behar da.
- Berdeguneek elikagaiak ere ekoitz ditzakete, ez bakarrik belarra, zuhaitzak eta loreak.
- Aldirietako nekazaritza da babesik handiena behar duena. Baratzeei lotutako bizimodu bat bermatzen duten gazte-ekimenak erakusteko guneak proposatzen dira.
- Eratzun berdearen inguruan eratzun marroi bat ezar liteke, “berdetik” gutxien duten eta bereziki lurrari lotuta dauden nekazaritza- eta ekoizpen-erabilerak biltzeko.
- Lagapenak egiteko behar adinako azalera dago.

Hiri-lurzoru urbanizagarri finkatugabeak birziklatzea

- Nekazaritzaren eta hiri-laboreen esperientzietan baztertzaileak ez diren zenbait formula daude indarrean. Ikastetxeen garrantzia. Amaitu gabeko auzo berrientzako soluzioak.
- Hirian nekazaritza urria da, inork gutxik hartzen du nekazaritza-laboreak bateratzeko ekimena, udalerriko ibai-arroak bizitegitarako edo industriadarako soilik erabili dituen hiri batean.
- Hiri-laboreek kultura eta sentsibilizazioa sortzeko eta berdatzeko helburua dute, baina ezin daiteke esan hori nekazaritza denik.
- Adibidez, Caritasen baratzea autohornikuntza-alternatiba dela esan dezakegu. Noingo hiri-nekazaritzari buruzko esperientziak ere aipatzekoak dira, zuzeneko salmentaren aukera eta guzti.

Lurrean sartzeko arazoak

- Nekazaritza ekologikoko eredu berrietan azalera txikiagoa behar da laborantzarako ohiko nekazaritza intentsibo mekanizatuan baino, azken horrek ekoizpen-lurzati handietan jarduten baitu.
- Errenten artean alde handiak nabari dira, eremu bakoitzeko nekazaritza motaren arabera.
- Konponbide egokiak behar dira hiritik gertuko eremuko lurrak oso banku eta higiezin-enpresa gutxiren esku gera ez daitezen.
- Esperientziak erakutsi digunez, zaila da lurzati txikiak nekazaritza ekologikorako alokairuan hartzea: **sarritan jabeek finka handiagoak alokatzea eskaintzen dute (esaterako, 10 ha eskaintzen dute, nahiz eta guk hektarea bakar bat behar izan baratze- eta fruta-labore ekologikoetarako), eta batzuetan soberako bederatzi hektareak beren kabuz kudeatzea ere eskaintzen dute, mekanizazio eta guzti.**
- Datozen urteetan azalera handiak jarriko dira errentan, berehala datorren belaunaldi-aldaketaren ondorioz.

Nekazaritza-lurzoruen kudeaketa

- Nekazaritza-lurzoruek kudeaketa konplexuagoa eskatzen dute: tresna finduagoak (trukeak eta abar), hiri-lurzoru eta lurzoru urbanizagarrietan erabiltzen direnen eta naturalen kudeaketan ere erabiltzen hasi direnen antzekoak.
- Trukeen aukera planteatu beharko litzateke, ibaiertzen erreserbak, landaresiak eta korridore naturalak lortzeko eta lurzoruaren kudeaketa globalaren ikuspegi ekologikoago batean behar diren beste erabilera batzuk bultzatzeko.
- Ibai ondoan, nekazaritzako lurzoruaren mugak ia-ia uretaraino iristen dira, eta lurzoru horiek urpean gera daitezkeenez, beste era batera kudeatu beharko lirateke.
- Erakundeek bitartekotza-lana egin beharko lukete, pribatuak barne, etxebizitza-gaietan egiten den bezala adibidez, trantsizioan alde ekonomikoa estaltzeko laguntza eskainiz.

- Jardunbide egokia: **Bizkaiko Lurren Bankua** Aldundiaren laguntzarekin, lursail publiko eta pribatuetarako sarbidea kudeatuz.
- Nekazariak nekazari-lurzoruen % 20 bakarrik dute jabetzan, gainerakoa hirugarrenei alokatu diete, edo bestela senideek laga diete.

Lurzoruen kalitatea

- Lurzoruen kalitatea ez da txarra, kontrolpean dago eta aldatzen da, arrazoizko maila batzuen barruan.
- Helburuetako bat lurzoruen artifizializazioa saihestea izango litzateke, nekazaritza-lurzoru edo lurzoru natural babestuei balioa emanez.
- **Hiria ongarritzea beharrezkoa da hiriko eraztun berdea eta nekazaritza-eraztuna mantentzeko.**

Ura eta klima

- Dagoeneko **5.000 ha ureztatzen dira Vitoria-Gasteizek botatzen duen urarekin**. Hegoaldean arazoak sortzen dituen urarekin ere antzeko azalera bat urezta liteke.
- Denborak eta aniztasuna zabalduz udaberriko eta udako laboreetatik haratago joanez gero, gehiago ureztatu beharko litzateke eta babes handiagoa eskaini.
- Labore hidroponikoak eta antzekoak aztertu behar dira.
- Uraren zikloa kudeatzean kontuan hartu beharra dago segurtasun juridikoa bermatu beharra dagoela, edo nekazaritzarako arrazoizko prezioak izateko aukera eskaini.
- Klimaren zailtasunak konpentsatu dira beti udaberriko eta udako soberakinak biltzeko konponbideak eskainiz: potoak, kontserbak edo egungo kontserbazio metodo berriak.
- **Lehia zaila da benetan, lurzorua eta klima zerealarentzat** (garagarra eta malta) **ezin hobeak direlako**, eta oso lan gutxiren truke oso errentagarriak direlako, Espainiako onenen artean.

Nekazaritzako elikagaien industria eta Nekazaritza Politika Erkidea

- Ohiko nekazaritza-azaleraren zati handienak oso eremu handiak eskatzen ditu, 100 ha-ko eremuak gutxi gorabehera, eta monolaborantzarako lurak dira, nekazaritzako elikagaien industriarako lehengaiak sortzeko helburua dutenak; ez dira beraz elikagaiak ekoizteko lurak, ezta, are gutxiago, tokiko kontsumorako edo zirkuitu laburretarako lurak ere.
- Nekazaritzako industriarako ekoizpena da, neurri handi batean.
- Gehienek aukera hori egiten dute erabilera oso mekanizatuak errentagarritasuna eta erosotasuna eskaintzen duelako, beste lan osagarri batzuekin bateragarria delako eta Nekazaritza Politika Erkidearekin bat egiten duelako, ekonomikoki ezinbestekoa dena; izan ere, Nekazaritza Politika Erkidearen ordainketak atzeratzen badira, nekazari gehienek ekonomia mehatxupean geratzen da.
- Ekoizpenean izandako aldaketak Europako negoziazioen ondorioz etorri dira: esaterako, erremolatxaren kupoak labore horren beherakada ekarri du berekin, ekoizpena Frantzia eta Alemanian kontzentratu delako. Gaur egun Espainiak azukrea inportatzen du (erne, diagnostikoaren arabera % 100eko autosufizientzia zalantzapean geratu da).
- Nekazaritza Politika Erkideak nahikoa askatasuna ematen du hainbat aukera lantzeko. Europan, hainbat eredu eta estrategia gainjartzen dira. Gaur egun azalera oinarritzen da laborean baino gehiago.
- Orientazioa goragoko eremu batetik markatzen da neurri handi batean (Nekazaritza Politika Erkidea, merkatuak eta abar), baina goitik datozen jarraibide horietatik askatzeko aukera ere bada.
- **Esan dezakegu Nekazaritza Politika Erkideak 2020an esparru berri bat irekitzeko aukera eskaintzen duela, laster gertatuko den errelebu profesionala ere aintzat hartuta. Itxuratzen ari den esparru horretara egokitzeko ahaleginetan gaude une honetan.**

Abeltzaintzaren garrantzia

- **Abeltzaintza poliki-poliki desagertu da industriarako ohiko nekazaritza-eredutik.** Abeltzaintza abandonatuta dago, landari bizkarra ematen dion hiriaren araudi baztertzailleak guztiz itota.

- Abeltzaintza lurzorua ongarritzeko beharrezkoa da ordea. Abeltzaintza integratzea funtsezkoa da lurzoruen kalitatea hobetzeko, beharrezko ongaria errazago lortzeko.

Ohiko nekazaritza eta agroekologia

- Agroekologia alternatibarik onena izaten ari da etekin gutxiagoko eremuetan.
- Ohiko nekazaritza agroekologiara hurbiltzen ari da pixkana-pixkana, behin ekoizpen integratuaren jarraibideak jaso ondoren: ongari gutxiago, herbizida gutxiago eta abar, neurri batean arazo ekonomiko soilak tarteko agian, baina askotan, halaber, kontzientziazioa, eskariaren gorakada eta beste zenbait arrazoi direla medio.
- Ekologikorako trantsizioa bideratzeko laguntzak behar dira, eta trantsizio hori pixkana-pixkana bultzatu behar da, nekazariari pizgarriak eskainiz, ustiatégian aurrerapauso hori emateko ausardia bil dezaten. Proiektu pilotu partzialak behar ditugu.
- Nekazaritza ekologikoa eta baratze-laboreak sustatzeko makinak sortzen hasi dira.
- Azalera handiak (Eroski adibidez) bertakoaren edo nekazaritza integratuaren alde egiten ari dira.

Lehen sektorearen gizarte-errealitatea

- **Lehen sektorean gizarte-eremua aztertu gabe dago oraindik, eta lehen sektorea funtsezko aldaketa-bektorea da.** Eraldaketak eskatzen duen denbora, prestatzen den lurrarekiko atxikimendua, inguruneko sare soziala, eremuko ohiko nekazarien funtsik gabeko beldurrak eta horrelako gaiak garrantzitsuak dira estrategia bat planifikatzeko garaian.
- **Landa-munduarekiko loturarik eza:** sekulako aldea dago nekazaritza-munduaren eta hiri-munduaren artean, eta elkar ulertzearen falta eta mesfidantza dira nagusi.
- Aukera berriak sortzen ari dira zahartze demografikoari loturik: nekazari berriak gazteak dira, hobeto prestatuak, eta irizpide hobea dute ekoizle tradizionaletako askok baino.

Eredu berri baterantz

- **Nekazaritza-, baso- eta abeltzaintza-eredu berria behar dugu, ingurumenaren kontserbazioa eta eraginkortasuna uztartuz ekoizpenaren oinarri gisa.**
- Lehendik dauden askotariko ekoizpen-ereduak aprobetxatu behar dira.
- Kultura berri bat sortzeko aukerak badaude: gizarteak ohartu behar du lehen sektore propio bat behar duela, elikagaiak edonondik inportatu beharrean. Hori non eta nork egin behar duen zehaztuko da gizarteak edo hiriak nahi duenaren arabera.
- Abian dauden esperientzia pilotuekin egindakoa aztertu, azaldu eta balioetsi behar da, eta hortik ondorioztatu zenbaterainoko ahalmena dagoen Abetxuko edo Olarizuko baratzeetan Basaldeako ekoizpen-esperientzian eta abar.
- Beharrezkoa da elikagai-katearen prozesuak arrazionalizatzea.

Gizarte-eskariaren sustapena

- Bestelako laboreak bultzatu behar dira, kontsumo modu alternatiboak betetzeko (esaterako, patatak ez bakarrik ereintzarako edo Matutanorentzat).
- Gizarte-ekonomiaren bitartez eskaria sortu behar da, eskaria eta antolatutako taldeen kontsumoa direlako aldaketaren funtsezko eragileak. Eraldatze-bidean dagoen eskaintzaren eta eskariaren arteko oreka lortu behar da.
- **Produktu ekologikoen (zuzeneko kontsumokoak zein eraldatuak) eskari osoari ezin zaio erantzun, baina produkzioa eta kontsumoa uztartzea ez da lan erraza izaten.** Etorkizuna baduen adibide bat: malta eta garagar ekologikoaren ekoizpena, garagardo ekologikoen azkenaldiko gorakada aintzat hartuta.

2.4.3. Eraldaketa eta banaketa

Bideratzailea: *Carlos Verdaguer*

DOKUMENTUAREN BALIOESPENA

- **Eraldatze-industriaren ahultasunari** dagokionez diagnostikoan eman dugun iritzia baieztatu da, eta fase hori indartzeko politikak gidatzeko lagungarri izan daitezkeen datu eta erreferentziak bilatu beharra ere berretsi da.
 - Legegintza-alderdiak funtsezkotzat jotzen dira zentzu horretan.
 - Elikagai-katearen eragile, sektore eta dimentsio guztien arteko koordinaziorik, eta antolamendurik eza ere funtsezko eragilea dela iruditzen zaigu.
 - Nekazaritzako elikagai-estrategia bat sortzeko bidean diagnostikoan zirkuitu laburrei eta hurbilekoei emandako garrantzia berretsi da.
-

DOKUMENTUARI EKARPENAK: FUNTSEZKO IDEIAK

Eraldatze-industria

- Fase honek garrantzi txikia dauka Vitoria-Gasteizko katean, sektorean nagusi den logika etekin ekonomikoetan oinarritzen delako neurri handi batean. Eraldatze-industria urria da, eskala txikikoak (okindegia, patata frijituak eta abar). Azukre-lantegia orain hogeita hamar urte desagertu zen. Irin-industriarik ez dago. Hiltegiak ere ez dago: Oñatira edo Laudiora joan behar dugu ezinbestean. Hiltegiak ez dira errentagarriak merkatuko egungo araudia eta egitura aintzat hartuta. Abelburuen tamaina ere funtsezkoa da, eta horrek ere industria handiari egiten dio mesede.
- Logistikaren ikuspegitik ekoizle txikientzat ezinezkoa da industria handiarekin lehiari sartzea, besteak beste lurzuaren prezio handiek produktuaren azken prezioa baldintzatzen dutelako. Bertako ekoizpenerako eraldatze-zentro txikirik ez dago.
- Arrazoez galdetuta lege- eta administrazio-zailtasunak aipatu dituzte parte-hartzaileek beste ezer baino lehen, instalazioei eta higienari buruzko indarreko legeak nagusiki industria handiarentzat pentsatu direlako. Lege-

eskakizunek, osasun-arloan batik bat, eraldatze-zentro txikiak sortzea galarazten dute. Izan ere, euskal legeria murriztaileenetako bat da gaur egun, instalazioak egiteko industria txikiarentzat neurritz kanpokoak diren inbertsioak eskatzen dituelako. Bideraezina da bertako ekoizle txikiek soberakinak eraldatzea.

- Zenbait ekoizle txikik **partekatutako eraldatze-eragiketak** ahalbidetuko dituzten **alternatibak falta dira** (lantegi komunak). Ekoizle txikien zerbitzupeko hiltegi ibiltarien alternatiba falta da.
- Nolanahi ere, legeriak malgutzerako joera hartu du nolabait zentzu horretan: Eusko Jaurlaritza malgutze-dekretu bat prestatzen ari da, lehengo egoera ez hain murriztailera nolabait itzultzeko.
- Zentzu horretan zenbait alternatiba ere itxuratzen hasi dira, Iparraldean sortzen ari direnen antzera.

Antolamendurik eta koordinaziorik eza

- **Enpresa-antolamendurik edo sektorearteko koordinaziorik ez dago.**
- **Administrazioen artean koordinaziorik ez dago**, eta bakoitzak bere eskumenak ditu nekazaritzako elikagaien kateari dagokionez.

Zirkuitu laburrak eta hurbileko zirkuituak

- Ekoizpenaren eta kontsumoaren arteko tartea gero eta handiagoak dira (540 km/kg barazkietan, batez beste, MercaBilbaon), eta horrek bere inpaktua dauka ekologian eta gizartean.
- **Premiak identifikatzeko koordinaziorik eta mekanismorik ez dago.** Banaketa alternatiborako egungo sareak ez dira nahikoak, baina aukera-eremu bat eskaintzen dute, haragi eta deribatuetan eta baratze-produktuetan bereziki.
- Ekoizpena ez da bertako produktuetara bideratzen. Eskala txikiko bertako ekoizpenak (Idiazabal gazta adibidez) aldi behingo kale-azoka eta kale-merkatuetan bakarrik lortzen ditu errentagarritasun handi samarrak.
- **'Klusterizaziorik ez dago'**, hau da, sareak osatu behar dira bertako ekoizpen ekologikoaren aktore guztien artean.

- Ekoizpena eta banaketa ez da lan erraza, ekoizpen-lanek ez dute banatzeko denborarik uzten.
- Esnearen merkatuari dagokionez egungo merkatu-egituraren barruan esne kantitate handiak ekoiztu behar dira kanpoko merkatu handiarentzat, bestela ez delako errentagarria izango. Ekoizle gehienek horren aldeko apustua egin dute. Esne gordina merkaturatzeko alternatiba ere hor dago (ganadu saneatua, hotzean kontserbatzea eta abar), baina debatzeko dago oraindik. ARABAESNEA proiektua (bertan ekoiztu eta banatutako esne pasteurizatua makinaren bitartez euro baten truke saltzeko ekimena) bertan behera geratu da, eta horrek agerian uzten ditu bertako ekoizpenaren zailtasunak. Porrotaren arrazoiak: kontzientziazio eza, kontsumo-kultura, biztanle gehiegi modalitate horrentzat.
- Ekoizleak kontsumitzaileari zuzenean saltzeak traba ekonomikoak gainditu behar izaten ditu egun, baina saskien bitartez zuzenean banatzea goraka ari den sektorea da, eta aukera handiak dauzka etorkizunari begira.
- Teoriaren eta praktikaren artean kontraesan handiak daude: bertakoa eta ekologikoa babesteko adierazpen eta formulazio politika handiak ez dira gauzatzen azkenean. Politikarien aldetik ez da borondaterik ikusten, baina esan beharra dago udal-estrategia hau salbuespena dela horretan.
- **Konpromiso politiko eta sozialik ez dago** bertako ekoizpenaren helburuari dagokionez.

Zigilu eta ziurtagiri ekologikoak

- Ekoizle batzuek ez dituzte zigilu eta ziurtagiri ekologikoen eskakizunak bete nahi. Antza denez, zenbait zigilu ekologikok ez dituzte jasangarritasun-aldagai handiak aintzat hartzen (gizarte-arlokoak adibidez).
- Ziurtagiri ekologikoak konplikatuegiak edo murriztaileak dira.

Bertako kontsumo ekologikoa

- Abiaduran oinarritutako bizi-ohiturek eta kontsumoak elikagaien eredu industrialala sustatzen dute.
- Oro har, deskonexio handia dago ekoizpenaren eta kontsumoaren artean.

- Bertako produktua hobea eta jasangarriagoa da orokorrean, baina produktu bakoitzeko prezio absolutua handiagoa da. Nolanahi ere, ez dirudi eroshalamen handiagoak zuzenean dakarrenik kalitatezko produktu ekologikoen eskaria handitzea. Dirudenez bertako kontsumo ekologikoak zerikusi handiagoa du kontsumitzailearen kontzientziazioarekin eta konpromisoarekin beste ezerekin baino.
- Egungo errentagarritasun-kontzeptua ekonomizista da zeharo; beste aldagai batzuk sartu behar dira errentagarritasuna balioesteko, eta, ildo horretan, kalitatea eta prezioa lotzeko jasangarritasunaren ikuspegitik.
- Antza denez krisiak ez du eraginik izan elikagaien kontsumo-ohituretan.
- Orokorrean, kalitatezko produktuen eskaintza bermatua dago produktu horiek erosi nahi dituzten gasteiztar guztientzat, eta gainera eskaria goraka doa.
- Bertako produktuen bezeroen batez besteko adina ere gorantz doa. Ez dirudi ekimena gazteak erakartzen ari denik, nahiz eta elikagaien merkatua oso segmentatuta egon. Eta segmentazio hori, antza, ez da belaunaldi-kontu bat bakarrik.
- **Online** merkataritzaren alternatiba gero eta garrantzi handiagoa hartzen ari da, eta gero eta sustraituagoa dago gazteen artean. Zalantzarik gabe, bertako banaketa ekologikorako estrategia egokia da etorkizunari begira, eta aukera interesgarriak eskaintzen ditu.
- Gaur egun auzoek basamortu-itxura dute elikagaien denda txikiei dagokienez. Nolanahi ere, hurbileko dendak berreskuratzeko nolabaiteko joera agertzen ari da. Auzoko merkatuek, abandonatuta une honetan, aukera bat suposatzen dute, dagoeneko finkatuta daudelako, eta lokalek berritzea baino ez dutelako behar prest egoteko. Oraindik izango da aukera auzoko merkatu horietan oinarritutako erosketa-ohiturak berreskuratzeko. Auzo berrietan (Salburua eta Zabalgana) eskari garrantzitsua dago zain.

Administrazioarentzako hornidura

- Lokalen eta ekipamendu publikoen (ikastetxeak, ospitaleak eguneko zentroak etab.) hornidurak merkatu-nitxo garrantzitsua jartzen du bertako ekoizpen ekologikoaren eskura.

- Lehia askearen inguruko erabakiek zailago egiten dute bertako ekoizpen ekologikoa inposatzea jatetxe- eta catering-zerbitzuetako kontratazio publikoetan, baina hori konpon daiteke ingurumen eta gizarte-jasangarritasunaren ikuspegitik (aldagai horiek balioespen-faktore gisa erantsi daitezke baldintza-agirietan).

Azalera handiak

- Azken urteetan azalera handiak ugaritu egin dira (denak daude bertan: EROSKI da nagusi, baina MERCADONA, CARREFOUR, LIDL eta beste hainbat ere ikusten ditugu nonahi). Erakundeen babesak jasotzen dute, aldeko legeria eta politika jakin batzuek ezartzeko erraztasunak ematen dizkietelako, mugitzeko eta kokatzeko askatasun handia ematen dien heinean, ugaritzearen mesedetan.
- Mugitzeko askatasun hori mugatu beharko litzateke, legegintzari eta administrazioari dagokienez. Azalera kopurua eta azalaren tamaina mugatu behar da.
- Denda tradizionalak itzultzen ari dira poliki-poliki, baina egiari zor joera hori anekdotikoa da oraindik ere. Izan ere, proportzioan egoera goitik behera aldatu da iraganaren aldean; lehen, azalera handietan noizbehinka baino ez zen erosten, ez zen ohikoa inondik inora.
- **Dagoeneko bertako produktua merkatu-nitxo bat da azalera handientzat**, neurri batean edo bestean produktu horiek erakartzeko ahaleginetan dabilzalako; EROSKI adibidez, aldatzeko borondate handiagoa erakusten ari da bertako ekoizpenari dagokionez, eta bertakoan oinarritutako politikak bultzatzen ari da. Alabaina, azalera handiek baldintza bidegabeak jartzen dizkiete ekoizleei. Beraz, azalera handiek bertako produktuaren merkatu-nitxoa berenganatzeak **ez dio inolako mesederik egiten bertako ekoizle txikiari**, hark ere haiek inposatutako prezioei egin behar dielako aurre. Gainera, azalera handiek eskaintza fagozitatze joera dute.
- Ekoizle txikiarentzat zaila da azalera handiekin lehian sartzea, askotan azken horiek ekoizpen-prezioen azpiko prezioak inposatzen dituztelako, horrela bezeroak beste produktu batzuetara ere erakartzeko.
- Azkenean supermerkatu-eredua finkatu da erabat (Bioalai adibidez, orain 30 urte hasi zen etxeko etzeko ekimen gisa, eta pixkana-pixkana aldatu da supermerkatua izateraino).

- Azalera handiek sarri argudiatzen dutenez, haiei bidea erraztuz bertako merkataritza ere bultzatzen da inguruan. Praktikan, ordea, argudio hori guztiz gezurrezkoa dela ohartzen gara, azalera handiek hiriguneetan dauden erabilera dibertsifikatuak xurgatu eta husten dituztelako erabat.

2.4.4. Kontsumoa eta baztertzea

Bideratzailea: *Zorione Aierbe*

DOKUMENTUAREN BALIOESPENA

Taldeen iritziz dokumentuan dietari, kontsumo-ohiturei, baztertzekoei eta hondakinei dagokienez jasotako datuak baliodunak dira. Alabaina, "argazki finko lauso" baten aurrean gaudela azpimarratzen da:

- **Benetako kontsumo-datuak falta dira eta behar dira, ongi sailkatuta eta xehatuta:** zer, zenbat, ezaugarriak (zenbat ohiko produktutik, zenbat ekologikotik, zenbat sasoikotik etab.). Horrela bakarrik lortuko dugu aurrera eraman daitezkeen ekintza-ildoak zein diren zehaztea, baita ekoizpenarekiko loturak ezartzea ere.
 - **Soberakinei buruzko daturik ez dago, bertako eskalan eta elikagaien katearen puntu desberdinetan sailkatuta, ezta hondakinen kudeaketari buruzko daturik ere.**
 - **Aurrediagnostikoak ez du aintzat hartu Vitoria-Gasteizko nekazaritzako elikagaien sistemaren hezkuntza- eta komunikazio-arloko azterketa bat ere.** ¿Zer esaten da nekazaritzako elikaduraren inguruan komunikazioaren eta publizitatearen munduan? Zenbaterainoko sentsibilizazioa eta hezkuntza jaso du Vitoria-Gasteizko gizarteak zentzu horretan?
-

DOKUMENTUARI EKARPENAK: FUNTSEZKO IDEIAK

Jardun-eremuak

- Oro har, aurrediagnostikoan identifikatutako lau eremuak baliodunak eta beharrezkoak direla uste da: dieta aldatu behar da, eredu orekatuago, osasuntsuago eta jasangarriago baterantz; kontsumo-ohituretan eragin behar da: zer eta non erosi; soberakinak murriztu behar dira; hondakinak minimizatu

behar dira eta haien balorizazioa optimizatu, ontzi eta enbalajeei eta materia organikoari dagokienez.

- **Ez zaio eremu bati lehentasuna eman behar beste baten aurrean, guztiak ere lotuta daudelako elkarren artean.** Garrantzizko ideia bat: *“Gure ustez posible da lau eremu horietan eragitea nekazaritzako elikagaien estrategia bati jarraikiz, nahi izanez gero behintzat. Borondate-kontua da azken batean”*.
- Gainera, nekazaritzako elikagaien estrategiak beste bi dimentsio hauek erantsi beharko lituzkeela proposatu da:
 - Hezkuntza-, sentsibilizazio- eta komunikazio-dimentsioa, guztiaren oinarrian baitago. Eta, ingurumen- eta osasun-irizpideez gain, gizarte-egoera ere hartu behar da kontuan; hau da, estrategiak eta proposamenek gizarte-eredu bat eraikitzen lagundu behar dute.
 - Sareen dimentsioa, eremu eta eragileen arteko loturak antolatzeko aukera emango duena.

Sentsibilizazioa, hezkuntza:

- Sentsibilizazioa eta hezkuntza funtsezkoa da eta guztiaren oinarrian dago, maila eta eremu desberdinetan.
 - Lagungarria litzateke eremu horretan ekintza bat bideratzeko lagungarri diren funtsezko alderdiak zein diren zehazteko.
 - Aldez aurretik susmatzen da hurbilaren, hurkoaren gainean jardutea eraginkorrena izan daitekeela: kontsumitzaile-elkarteekin eta guraso-elkarteekin lan egitea, auzoetan jardutea etab.
- Orekatua eta jasangarria erosi eta jatea erraza eta “dibertigarria” izan dadin lortzea da erronka. Azken kontsumitzaileari erraza jarri behar zaio, ezin dezakegu militantziarik eskatu edo espero.
- **Jendea pixkana-pixkana sentsibilizatu behar da, horrek gizartean presio handiagoa eragingo duelako, eredu-aldaketaren mesedetan.**

Komunikazioa:

- Gizarte gisa -eta bereziki, Administrazioarekiko komunikazioan-koherentziarik eza ugari nabari dira komunikatzen denaren eta jasotzen dugunaren eta benetako aukeren artean: *“jan osasuntsu versus hezkuntza-eta osasun-arloko catering dieta”*, supermerkatuetako aukera nagusiak...

- **Gako-mezuak** landu behar dira, **praktikoan eta egunerokoan**.

Sareak:

- Inplikaturako pertsona eta eragileen sare-ekintza bilatu behar dugu, Administrazioak soilik jardun dezan itxaron gabe. Herritarren erantzukizuna.

Dieta:

- Zer faktorek baldintzatzen dute gure egungo dieta?
 - Ongi errotutako kultura gastronomikoa, lehen platerak, bigarren platerak eta postreak osatua, haragia protagonista izanik.
 - Bestelako dietak ez ezagutzea edo horien berri ez izatea, osasunean nola eragiten duten ez jakitea eta abar.
 - Erosotasuna menuak egitean, erostean, janaria prestatzean eta abar.
 - Eskola-jangeletako enpresen monopolioa eta araudi maltzur bat.
- Nola eragin dezakegu dieta-aldaketan Vitoria-Gasteizen? Zein izan daitezke aldaketarako eragile nagusiak? Palanka bat baino gehiago egon daitezke tartean, funtsezko zenbait eragile inplikaturak:
 - **Eskolak funtsezko zeregina dauka, baina erantzukizun oso-oso ikastetxearen bizkar uzten da.** Gaiari heltzeko modu bat baino gehiago daude: eskola-baratzeak, jangela, sukaldea eta elikadura, kontsumo kontzientearen sustapena... Besteak beste, Urduña edo Armentia Ikastola ditugu horren adierazgarri.
 - Administrazioa, eskola-jangelen gaiarekin adibidez.
 - Osakidetza: zergatik ez sartu nutrizionistak plantillan? Osasuntsu elikatzeko jarraibideak, familiako medikuen eta pediatren eskutik.
 - **Catering enpresak.**
 - **Kontsumitzaileen elkarteak.**
 - **Enpresak** –Gizarte Erantzukizun Korporatiboko programen bitartez–.
- Dieta orekatuago bat susta dezakegu, haragiaren atalean birstortzean oinarritutako abeltzaintza baten alde eginez: haragi gutxiago dietan, baina haragi hobe, eta bidezko prezioan gainera.

Kontsumo-ohiturak:

- **Gizarteak argi eta garbi hartu du supermerkatu eta azalera handietan erosteko joera.** Alabaina, kontzientzia duen jende militantea ere badago, gutxiengoa badira ere. Faktore askok eragiten dute egoera “eskizofreniko” samar horretan: eskaintza; bizimodua: erritmo bizia, erosotasuna; eta norabide bakarreko komunikazioa eta publizitatea.
- **Udalak baditu zenbait tresna horretan eragiteko, baina ez dira beti koherenteak elkarren artean.**
- Kontsumo-ohituretan eragiteko, askotariko eragile ugarien laguntza eta inplikazioa behar da. Udala da eragile horietako bat, baina ez bakarria, eta bakarka ezin dezake ezer egin.
- Non, zer alderditan ahalegindu behar dugu bereziki?:
 - Udalaren erosketa eta kontratazio publikoan.
 - Hirian azalera handiak ezartzea ahalbidetzen duten irizpideen definizioan eta aldaketan, bertako denda txikiak desagerraraztea dakarten neurrian.
 - Auzoetan bertako produktu ekologikoak saltzeko guneak antolatzean, zergak murriztuz, udal-merkatuen sarea abian jarriz, auzoko dendekin elkartuz eta abar.
 - Hurbiltasuneko ekimen eta zirkuitu eta ekimen laburrak bultzatzean, kontsumo-taldeak eta abar.

Soberakinen errealitatea:

- Diagnostikoaren arabera, hiriak soberakinak ditu zereal, patata eta erremolatxaren (ohiko nekazaritzakoak) ekoizpenean, baina nolahi ere defizit handia dago zereal ekologikoaren laborantzan. Gogoeta bat: azalera handiek badute datu horien berri.
- **Ekoizpen-soberakinak:** ekoizlea da horrelakorik nahi ez duen lehena; batzuetan, kanpotik antzeko produktuak inportatzen direlako izaten dira soberakinak. Beste batzuetan operadoreek ez dutelako sortutako produktua onartzen, esate baterako, tamaina- eta estetika-irizpide jakin batzuk betetzen ez dituzten frutak edo barazkiak... Kozinatu gabeko produktu

freskoen alorrean aukera handiak daude zerbait egiteko, produktu horiek egoera onean daudelako azken batean.

- **Jangela kolektiboetako eta ostalaritzako soberakinak.** Bestek beste, errazioen tamaina aipatu da, edota ostalaritzan “pintxoz betetako barrekin” lan egiteko ohitura, nahiz eta gero denak saldu ez...
- **Soberakinak etxeetan.** Soltean erosteko aukerak urriak dira, eta horrek zeresana izan dezake neurri batean.
- Gainera, elikagaien kalitateari buruzko araua oztopo bat da soberakinak murrizteko bidean.
- Non kontzentratzen da EAEko hondakinen % 7,71? Non biltzen dira hondakin gehien, ekoizpenean, banaketan edo kontsumoan?

Soberakinak kudeatzeko estrategiak:

- Ekoizpen-soberakinetarako, produktu freskoen alorrean bereziki: eraldatze-zentroak sustatzea, produktu horien aprobetxamendua errazteko.
- Azken kontsumitzaileari begira, solteko produktuen salmenta bultzatu beharko litzateke eta ekimen berritzaileak ikertu beharko lirateke, hozkailu solidarioa adibidez, eta esan beharra dago ekimen horiek aldeko eta kontrako iritziak sortzen dituztela taldeen artean. Beste ekimen batzuk, berriz, birdefinitu beharko genituzke, hasiera batean zuten zentzua galdu dutelako neurri batean, elikagaien bankua adibidez.
- Jangela kolektiboetan eta ostalaritzan: errazio txikiagoak, menu-erdiak, txorrotako ura...

Nekazaritzako elikagaien katearen hondakinak:

- **Zer datu ditu** Vitoria-Gasteizek materia organikoaren gaikako bilketaren eta sortutako konpostaren kalitatearen inguruan? Eta ontziei dagokienez? (bildutako kopurua eta desegokien ehunekoa). Zer bilakaera izan du denboran?
- **Vitoria-Gasteizen hondakinak arazo handi bat dira.** Egungo datuak eskura, Europako helburuetatik oso urrun gaude.

- **Materia organikoari dagokionez egungo sistema ez dabil**, hondakina ez den zerbait hondakintzat jotzen duelako, “giltzatu gabeko” edukiontzien bitartez, non desegoki ugari metatzen diren... Nahitaezkotasuna eta seriotasuna bultzatu beharko genituzke alor horretan. Eta materia organikoa kalitatezko konpost bihurtzearen aldeko benetako apustua egin.
- **Konpostaje komunitarioaren bidea ikertu beharko litzateke, are gehiago lanpostuak sortzeko aukera emango lukeela aintzat hartuta.**
- Ontzietarako, honako ekintza-bide hauek jar genitzake abian: **Europako araudia azpimarratu**, zirkuitu laburren alde egin, ontzi eta enbalajeen premiarik gabe, eta kontsumitzaileak benetako “lobby” gisa jardun dezan.

3. Online parte-hartzearen emaitzak

3.1. Online inkestaren ezaugarriak

Online inkesta parte-hartze presentzialaren tresna osagarri gisa eratu da, debate-tailerretan parte hartzeko aukerarik edo interesik ez duten pertsonentzat, edota tailerretan parte hartu ondoren ekarpen indibidualak ere egin nahi dituztenentzat.

Erantzunak guztira: 28

EUSKARAZ:	7	% 25
GAZTELANIAZ	21	% 75

Noiz egin den: 2016ko otsailaren 18tik martxoaren 10era bitarte.

Hurrengo atalean, inkestaren galderak azaldu dira zehatz-mehatz, galdera bakoitzerako lortutako erantzun kopuruarekin batera. Kontuan hartzekoa da erantzunak ez zirela elkarren baztertzailleak, hau da, planteatutako aukera bat baino gehiago hautatzeko aukera bazegoen. Galdera itxiekin batera, galdera guztietan ekarpen libreak egiteko aukera bazegoen, lehenengoan izan ezik.

3.2. Inkestaren emaitzak

Ardatz nagusiak

Aldez aurreko diagnostikoan adierazten denez, nekazaritzako elikagai-estrategia jasangarrirako bi ardatz nagusi posible daude:

- Egungo nekazaritzako elikagai-sistema nekazaritza ekologikoko jardunetarantz eraldatzea.*
- Tokiko autohornidurarako ahalmena handitzea.*

Galde-sortan sartu baino lehen, abiapuntuko egoeraren laburpen-dokumentua irakurtzera gonbidatzen zaitugu, bi ardatz hauetatik zure ustez Vitoria-Gasteizerako lehentasunezkoa zein den erabaki ahal izan dezazun:

	Erantzun kopurua	%
<i>Egungo nekazaritzako elikagai-sistema nekazaritza ekologikoko jardunetarantz eraldatzea</i>	4	14,3
<i>Tokiko autohornidura-mailak handitzea</i>	3	10,7
<i>Biak</i>	21	75,0

Ekoizteko modua

Gaur egungo nekazaritzako eta abeltzaintzako ekoizpen-sistema jardun konbentzionaletan eta insumo edo sargaien erabilera intentsiboan oinarritzen da. Gainera, ekoizpen horren ehuneko txiki bat bakarrik da ekologikoa. Ekoizteko modu horren ondorioz baliabideen erabilera ez da eraginkorra ezta jasangarria ere. Ekoizteko modua sistema jasangarri batera moldatzeko, hainbat jardun-ildo posible identifikatu dira.

Markatu zure ustez Vitoria-Gasteizerako egokienak eta bideragarrienak direnak.

	Erantzun kopurua	%
<i>Laborantza eta abeltzaintza mota aldatzea</i>	14	50,0
<i>Nekazaritza eta abeltzaintza ekologikora bideratutako azalera handitzea</i>	25	89,3
<i>Ongarri eta pestizida kimikoen eta petrolioaren deribatuen erabilera murriztea</i>	23	82,1

Beste jardun batzuk egin daitezkeela uste al duzu?

- Aumentar el consumo de productos ecológicos locales. Que las instituciones públicas sean coherentes y responsables y se abastezcan de estos productos para sus comedores, caterings, concursos, festividades... Poner en valor a las organizaciones privadas que consumen ecológico. No poner trabas para la comercialización de ecológico y facilitar el consumo.*
- Las tres me parecen igual de importantes y asequibles. El modelo industrial imperante ha llevado a una especialización de la agricultura del municipio muy grande, un uso desmesurado de fitosanitarios y abonos solubles, un desequilibrio entre la parte agrícola y ganadera del mismo y una simplificación brutal del paisaje. Este plan puede promover un cambio de usos en las tierras agrarias para*

generar, aparte de mayor diversidad de productos, un paisaje cultural más rico y una sinergia entre la parte agrícola y la parte ganadera del municipio. Dentro de los límites naturales, y con una mayor demanda, se podría promover el cultivo de las hortalizas mayormente adaptadas a nuestro entorno y fácilmente mecanizables (puerros, cebollas, verduras de hoja diversas, todo tipo de coles, calabazas, calabacines), así como más y mayor variedad de legumbres (incluyendo algunas olvidadas como muelas o titarros). La nueva PAC favorece este proceso al dar ayudas por diversificar y por cultivar legumbres. La agricultura ecológica o en su caso, una variante que tenga más en cuenta la prevención, la mejora constante de la calidad del suelo y el uso mayoritario de técnicas como rotaciones, asociaciones, protección de la flora que alberga la fauna auxiliar, abonos verdes, etc., es perfectamente plausible, sólo hace falta mayor conocimiento, un cambio de visión en las gentes productoras del municipio y sobre todo una salida digna a sus producciones. Con la especialización se ha ido separando la parte agrícola y la ganadera de las granjas, cuando son perfectamente compatibles e incluso necesarias en un contexto de agricultura ecológica o sostenible. Su separación ha generado muchos problemas tanto para el ganado, provocando contaminaciones por los desechos generados, como para la agricultura, privada de materia orgánica. Como habitante del medio rural del municipio y ligado a una familia agricultora, quisiera destacar un aspecto que va más allá de la alimentación o la productividad, y es la importancia de tener un paisaje diverso, con setos protectores en cunetas y regatos, bosquetes, praderas con animales, cultivos diversos, etc. La agricultura industrial de la zona rural del municipio de Gasteiz ha generado un páramo donde sólo sobresalen los bordes arbolados de los ríos más voluminosos y los bosquetes-isla, todo ello defendido legalmente de los arados con mucho esfuerzo...menos mal!

- *Llevar a cabo un mejor control de las producciones agrícolas y ganaderas que no respetan el medio ambiente (franjas de seguridad en cauces de agua), que no respetan a otros agricultores ecológicos, que no respetan a los ciudadanos, que contaminan, que no producen alimentos saludables, etc.*
- *Planificación coordinada para producción diversificada.*
- *Adaptar las producciones a las necesidades que demanda el consumidor final y puesta en contacto entre ambos sectores (productor y consumidor)*
- *Otra de las líneas de actuación podrían ser los métodos que tengan la capacidad no solo de proteger y cuidar el suelo si no de regenerar y crear nuevo suelo mediante prácticas de agricultura regenerativa que reduzcan o eliminen el uso indiscriminado de arados y maquinaria pesada que compacta y desestructura los suelos de manera que esos no permiten la infiltración de las lluvias y la poca materia orgánica existente en los mismos acaba en los ríos con las lluvias intensas. Ya existen tecnologías que ayudan a desarrollar estas labores como siembras directas, etc. Ver por ejemplo informe agricultura de conservación en <http://www.agriculturadeconservacion.org/quienes-somos/beneficios-de-la-ac.html>*

- *Incremento de la superficie dedicada a las actividades agroecológicas. - Desaparición del uso de abonos/plaguicidas químicos y reducción de los insumos derivados del petróleo. - Modos de producción mediante regeneración de suelos/ecosistemas como camino hacia la sostenibilidad. El manejo de la ganadería y los pastizales son herramientas fundamentales en este proceso que se origina en la degradación de suelos/ecosistemas y cuyo objetivo es recuperar/equilibrar éstos.*
- *Elikadura osasunarako ardatz nagusia.*
- *Ekoizteko moduak hiru ikuspuntu gutxienez izan beharko lituzke kontutan: soziala, ekonomikoa eta ingurumenekoa, kulturala ere bertan sartzea ez litzateke txarra izango. Hots, jasangarria izan dadin, bizigarri, bideragarri eta sozialki justoa, zuzena izan beharko litzateke.*

Ekoizpen-arloa

Gaur egun, udalerriko nekazaritza- eta abeltzaintza-ekoizpenak ez du biztanleria osoaren elikadura-premiak asetzea ahalbidetzen. Tokiko gaitasuna indartzeko, bi jardun-ildo posible identifikatu dira.

Markatu zure ustez Vitoria-Gasteizerako egokienak eta bideragarrienak direnak.

	Erantzun kopurua	%
<i>Nekazaritzara eta abeltzaintzara bideratutako udal-azalera zabaltzea</i>	17	60,7
<i>Hornidura-eremua ahalik eta hurbilen dauden lurraldeetara zabaltzea</i>	15	53,6

Beste jardun batzuk egin daitezkeela uste al duzu?

- *Habr  productos que se podrán producir en mayor cantidad, otros seguro que no. Será positivo apoyarse en Navarra, La Rioja o Aragón.*
- *Aparte de algunos terrenos que han quedado sin edificar y temporalmente se pudieran cultivar, y unos pocos baldíos, veo poco real la ampliación de tierras cultivables. Incluso diría que habría que relegar zonas cultivables para usos que no impliquen la roturación del terreno, como setos protectores con grandes valores añadidos, forestación (puede ser con especies valiosas) comunicando los diversos bosques-isla del municipio o en sus linderos, etc. Veo mejor el ampliar el área de*

abastecimiento que además nos proporcionaría productos que por el clima, las tierras, etc. no son viables en el entorno de Gasteiz. Podemos aprovechar así la riqueza de ambientes diversos que tenemos la suerte de disfrutar cerca (desde el verdor de los prados de Aramaio hasta los olivos de las tierras del Ebro)

- *Fomentar las huertas urbanas y el cultivo domestico en terrazas comunitarias y balcones.*
- *Acortar los canales de distribución de alimentos, desde el productor hasta el consumidor. -Evitar tantos intermediarios para que los productores de la zona puedan producir alimentos que tengan un precio razonable en mercados locales. - Poner a disposición de gente con ganas de dedicarse a la agricultura, minimizando al máximo la burocracia. - Contratar a técnicos competentes para asesorar a los agricultores convencionales de la zona, mostrando las posibilidades de sacar adelante sus explotaciones utilizando menos insumos y acercándose a la producción ecológica.*
- *Gestionar los territorios de concejos que para realizar cesiones de tierras.*
- *Seria muy importante comenzar esa transformación por los suelos más cercanos al anillo verde y las zonas de gran biodiversidad existentes en torno a los espacios naturales de la periferia de la ciudad y trabajar la agricultura urbana en algunos espacios que fueran factibles en la línea de los corredores naturales. De la misma manera que en la planificación desde una perspectiva de ambito natural y paisajistico de ciudad verde se contemplan corredores naturales para mejorar la conectividad con las areas naturales perifericas seria interesante establecer un mapa estrategico con el plano ideal de las zonas en las que se pudieran iniciar y priorizar usos agricolas y ganaderos agroecologicos del estilo al de este enlace https://www.google.es/search?q=corredores+naturales+en+vitoria-gasteiz&biw=1787&bih=854&tbm=isch&imgil=1kD101BwlernLM%253A%253Bag_HK uwp3aedqM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.corredoresverdes.cl%25252Fportfolio%25252Fcorredores-verdes-como-oportunidad-para-la-conservacion-de-la-naturaleza-en-la-region-metropolitana&source=iu&pf=m&fir=1kD101BwlernLM%253A%252Cag_HKuwp3aedqM%252C_&usg=__pxCv0zwyB4fF-AKpUHWHA bPZLlc%3D&ved=0ahUKEwjaoA5tpvLAhWGUhQKHVbZBM4QyjcIPA&ei=rGnTVtqOM4alUdayk_AM#imgrc=1kD101BwlernLM%3A*
- *Vitoria-Gasteiz debe contar con todo el territorio de Araba y limítrofes (independientemente de las fronteras sociopolíticas establecidas) para abastecerse de alimento.*
- *Hortarako hasiberrientzako erreztasunak jarri, beti ere agroekologiko eran eta garaian-garaikoa eta bertoko denda edo merkatuetan saltzeko betebeharrakin.*

Eraldaketa eta banaketa

Udal-lurraldean, nekazaritza-produktuen eta ganaduaren eraldakuntzan lan egiten duten oso enpresa gutxi daude. Horren ondorioz banaketak zirkuitu luzea dauka, eta horrek gastu bat dakar ekonomiaren eta energiaren ikuspuntutik. Egoera hori hobetzeko, bi jardun-eremu posible identifikatu dira.

Markatu zure ustez Vitoria-Gasteizerako egokienak eta bideragarrienak direnak.

	Erantzun kopurua	%
<i>Tokiko eraldaketa-jarduerak sustatzea</i>	25	89,3
<i>Zirkuitu laburrak eta hurbilekoak sustatzea</i>	14	50,0

Beste jardun batzuk egin daitezkeela uste al duzu?

- Facilitar los requisitos. Acercarnos al modelo francés de elaborador artesano. Los circuitos cortos de comercialización nacerán solos y sin la necesidad de la actuación del ayuntamiento si este apoya el consumo ecológico y fomenta esta cultura y los ciudadanos se sensibilizan y comprometen.*
- Veo muy necesario, junto con la diversificación de cultivos y ganado, promover la transformación local y artesana que puede dar mucho valor añadido a los productos frescos, así como un mejor aprovechamiento de los excedentes estacionales. Creo que actualmente una de las reivindicaciones más recurrentes en este sentido es que la aplicación de las mismas normas a grandes empresas y a este tipo de micro industria perjudica seriamente a este último. Me consta además que el sector conoce experiencias en otros países que, partiendo de la misma normativa europea, no tienen tantos problemas como aquí (siendo los productos resultantes igual de sanos y seguros que sus homónimos de las grandes industrias). Quisiera hacer aquí especial incapié en el papel de las legumbres, relegadas en nuestra cocina a platos de cuchara pero con un potencial tremendo en la industria de transformación, como lo atestiguan diferentes estilos de cocina del mundo (tempeh sin soja, tofu de garbanzos, falafeles, hummus,...).*
- Facilitar la implantación de empresas transformadoras o elaboradoras, minimizando al máximo la burocracia, poniendo a disposición locales/suelo municipales a precios de venta/alquiler razonables. - "Premiar"/fomentar a los establecimientos que vendan producto local y ecológico*

- *Existen ejemplos cercanos de como es posible poner en marcha espacios de transformación compartidos por diferentes productor@s y apoyar desde las instituciones en la promoción y la difusión para facilitar la distribución y venta de los mismos. Y por que no incluso algunas marcas de ciudad que puedan garantizar la calidad de los mismos sin que suponga coste alguno para l@s productor@s*
Orduña Aramaio Larrabetzu Zeberio Noain
- *Zirkuito motza eta hurbilekoak izatea ezinbesteko ikusten dot. Bertokoa eta garain-garaikoa sustatuz eraldaketa jardueretako erraztasunak jartzea*

Kontsumoa eta baztertzea

Gasteiztarren elikadura-ohiturak, jasangarritasunari dagokionez, estatuko batez bestekoaren gainetik dauden arren, oraindik ere animalia-proteinen kontsumo handia eta alferrik galtutako elikagaien ehuneko garrantzitsua eta motxila ekologiko handia duten produktuen kontsumoa dago. Alderdi hori hobetzeko, hiru jardun-eremu posible identifikatu dira.

Markatu zure ustez zure hirirako egokienak eta bideragarrienak direnak.

	Erantzun kopurua	%
<i>Kontsumo-ohiturak aldatzea</i>	22	78,6
<i>Dieta aldatzea</i>	10	35,7
<i>Elikagai-hondakin eta -soberakinak murriztea eta berrerabiltzea</i>	22	78,6

Beste jardun batzuk egin daitezkeela uste al duzu?

- *Habría que empezar por los colegios, dando menús decentes, pobres en proteínas animales de mala calidad y que eduquen el paladar. Informar del impacto que supone una alimentación basada en proteínas y los beneficios de una mayor ingesta de frutas y verduras. No sirve de nada dar el discurso pero luego no cambiar nada.*
- *Ya he comentado anteriormente el tema de las legumbres, y es en este punto donde lo voy a explicar mejor. El año 2016 ha sido designado como “Año internacional de las legumbres” por la FAO, por las múltiples y beneficiosas características que presentan, aparte del potencial agronómico. Está claro que en nuestra sociedad hay un excesivo consumo de carne perjudicial no sólo para la salud sino también para el medio ambiente. Hay alternativas, que pasan por comer la carne justa (proporcionada por granjas equilibradas en pastos y cultivos, o ecológicas) y sustituir gran parte de la proteína animal por vegetal como las legumbres. En*

muchas partes pobres económicamente del mundo son la base junto con los cereales de la dieta. Aquí en mi opinión no están suficientemente valoradas, sólo las vislumbramos como plato de cuchara, preferentemente de invierno, y que no están completas sin “sacramentos” (que a veces ocupan más volumen que las mismas legumbres...). En la gastronomía internacional, y especialmente entre la gente vegetariana o vegana, están apareciendo muchos productos alimenticios a base de legumbres ricos en proteínas y que sustituyen perfectamente a la carne en la dieta (o a parte de ella, no se trata de quitarla de la dieta). Es cierto también que dichos productos generalmente están basados en la soja, producto que importamos en grandes cantidades de américa (a años luz de ser un producto local y sostenible), pero cada vez hay más experiencias que utilizan otras legumbres. Así pues, tenemos tempeh (legumbres partidas fermentadas con un hongo, se come en forma de filetes), tofu (una pasta cuajada, también comida en forma de filetes), falafel (albóndigas de legumbres), hummus (paté de legumbres), etc. Las legumbres se adaptan muy bien a nuestro entorno, podrían surgir iniciativas locales de productores-transformadores de legumbres muy fácilmente. Eso sí, requeriría un cambio de dieta bastante profundo, pero sin él estas iniciativas están condenadas al fracaso, ya que ahora sólo una mínima parte de la población conoce estos productos. Muchísimas gracias por dejarnos participar, para mí es muy importante este tema, como consumidor, habitante “de toda la vida” del medio rural y técnico agrícola, aunque por falta de tiempo no voy a poder estar en las reuniones.

- *Obligar a las cadenas de distribución y comercio en general a aprovechar todos los alimentos, no tirando nada que no sea peligroso o perjudicial para la salud. - Favorecer grupos de consumo-venta directa de los agricultores ecológicos de la zona a ciudadanos. - Fomentar una correcta información acerca de los distintivos de calidad como Eusko Label y diferencias con la producción ecológica - Quinto contenedor/recogida selectiva para aprovechar los residuos en planta de compostaje*
- *Sensibilización a través de comedores comunitarios para formar en hábitos alimentarios locales y sostenibles.*
- *Como se plantea en la estrategia de Bristol en el primer punto es primordial hacer una gran trabajo en sensibilización y educación para que la gente dedique tiempo a cocinar y que disfrute haciendolo, poner en valor esto a traves de las sociedades gastronomicas, asociaciones de consumidores, gastronom@s, ect... Sin esto sera dificil que la produccion que vaya surgiendo tenga una salida real..lo hemos vivido en todo este proceso anterior lo ideal es que se vaya generando una demanda para acoger la oferta de productos.. a dia de hoy se puede decir que hay mas demanda que oferta pero si se realiza un aumento significativo de la produccion sin haber generado un aumento de la demanda podemos generar competencias no deseables. Y la otra cuestion a "cocinar" seria la de los restos de materia organica que genera la ciudad bien sea de los desperdicios de las viviendas,restaurantes,o incluso desde la industria como las producidas por la biomasa generada en las podas,siegas,recogidas de hoja,ect Mejorar la separación y el reciclaje de los*

mismos para la elaboración de un buen compost que pudiera ser reutilizado para mejorar suelos sería de vital importancia.

- *Incentivos económicos para reciclar. - prohibición del uso de bolsas, envases y de botellas de plástico - investigación e innovación en Materiales ecológicos para embalar productos*
- *El cambio de dieta sería consecuencia directa del cambio en los hábitos de consumo y en la calidad nutricional del alimento que se produce mediante manejos agroecológicos. Hay que llamar la atención de los consumidores, informarles y facilitarles el acceso a la producción agroecológica. Sin consumidores informados no hay actividad económica agroecológica.*